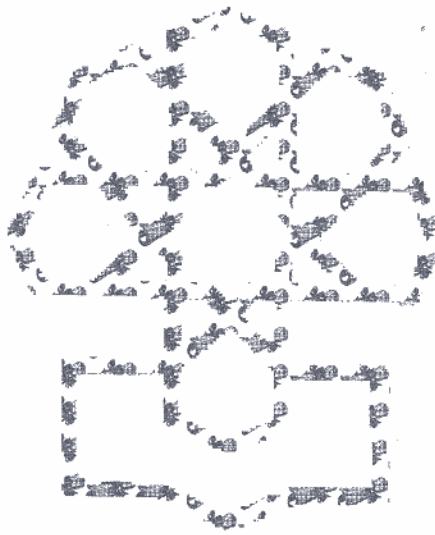

۱۲۹۹
۱۲۹۹

گزارش کارشناسی پیرامون

طرح استفاده از تعطیلات تحصیلی جوانان در خدمت سربازی

معاونت پژوهشی
فروردین ۱۳۷۵

کار: دفتر بررسیهای حقوقی

کد گزارش: ۲۰۰۱۲۶۹

استفاده از تعطیلات تحصیلی جوانان در خدمت سربازی

عنوان طرح

شماره ترتیب چاپ: ۱۷۲۹

شماره چاپ سابقه: —

شماره دفتر ثبت: ۵۵۰

تاریخ چاپ: ۱۳۷۴/۸/۶

کمیسیون ارجاعی: امور دفاعی - آموزش و پرورش -
شوراها و امور داخلی کشور

مشخصات طرح

۱- مقدمه

الف) هدف از تقدیم طرح

همانگونه که در مقدمه توجیهی طرح حاضر اشاره شده است موارد ذیل از جمله اهداف تقدیم آن

است:

- استفاده مفید از فرصتهای سرگردان؛
- افزایش عمر مولد جامعه؛
- کاهش هزینه دولت در رابطه با برنامه ریزی ایام فراغت جوانان؛
- جلوگیری از انحراف جوانان در ایام فراغت و تعطیلات؛
- کاهش هزینه های جنبی خانواده ها برای صرف برنامه های تابستانی و پرکردن خلأ فرزندان؛
- جذب جوانان در بسیج و افزایش استعداد نیروی مقاومت بسیج؛
- افزایش توان رزمی و بنیه دفاعی و گسترش بسیج ارتش بیست میلیونی؛
- تحقق بسیج دانش آموزی و دانشجویی؛
- تقویت بنیه فرهنگی و اخلاقی و تعهد جوانان با اعمال برنامه ها و آموزشهای مناسب بسیجی.

ب) سابقه قانونگذاری

در خصوص طرح حاضر، پیش از این، قوانینی به شرح ذیل به تصویب رسیده است:

- قانون خدمت و وظیفه عمومی مصوب ۱۳۶۳/۷/۲۹؛
- قانون مقررات استخدامی سپاه پاسداران انقلاب اسلامی، مصوب ۱۳۷۰/۷/۲۱، مواد ۶۹، ۶۵، ۶۴، ۶۳، ۶۲، ۲۳، ۱۳.

ج) طرح موضوعات

- در مقام بررسی طرح حاضر، این گزارش حول سه محور اصلی ذیل تنظیم یافته است:
- عدم ارتباط موضوعی طرح پیشنهادی با مواد قانونی مندرج در طرح.
- به کار بردن عبارت «معافیت تحصیلی» برای محصلین در سن شانزده سالگی مناسب نیست.
- برای نیروی مقاومت بسیج الزام به پذیرش و آموزش داوطلبین پیش بینی نشده است.

۲- اظهار نظر کارشناسی

علی رغم اذعان به اینکه طرح حاضر دارای محاسنی است و از پاره ای جهات می تواند مفید واقع گردد، منتهی در مفاد آن ایراداتی وجود دارد که مقبولیت طرح را زیر سؤال می برد. بعضی از این موارد به این شرح است:

۱- عدم ارتباط موضوعی طرح پیشنهادی با مواد قانونی مندرج در طرح

در صدر ماده واحده پیشنهادی گفته شده است: «در اجرای اهداف مواد ۲۳، ۶۴ و ۶۶ قانون مقررات استخدامی سپاه پاسداران انقلاب اسلامی مصوب ۱۳۷۰/۷/۲۱، کلیه افرادی که به تحصیل اشتغال دارند و از معافیت تحصیلی در سربازی برخوردارند می‌توانند از سن شانزده سالگی تمام به بعد داوطلبانه قسمتی یا تمام مدت خدمت دوره ضرورت خود را در ایام فراغت و تعطیلات در بسیج خدمت نمایند.»

ملاحظه می‌شود که طبق صریح ماده واحده، طرح حاضر به منظور اجرای اهداف مواد ۲۳، ۶۴ و ۶۶ قانون مقررات استخدامی سپاه پیشنهاد شده است؛ از این رو تعبیر مزبور اقتضا می‌کند که بین اهداف و موضوعات مورد اشاره در مواد مذکور و طرح حاضر اتحاد و اشتراک وجود داشته باشد، در حالی که با توجه به عین عبارات مورد اشاره در می‌یابیم که از نظر هدف و موضوع، ارتباطی بین مواد مذکور و طرح حاضر وجود ندارد. برای روشن شدن مطلب بهتر است که به ذکر عین عبارات آن مواد بپردازیم:

ماده ۲۳ قانون مقررات استخدامی سپاه مقرر می‌دارد:

«سپاه می‌تواند در صورت نیاز با پرسنل بسیجی ویژه که حداقل ۱۸ سال تمام سن داشته باشند قراردادی انعقاد نماید که خدمت دوره ضرورت خود را پس از گذراندن آموزشهای لازم در طول حداکثر ده سال، هر سال به مدت حداقل یک ماه طی نمایند تا بدین وسیله همواره آمادگی رزمی برای مأموریت‌های مختلف در شرایط ویژه را داشته باشند.»

منظور از اصطلاح «بسیجی ویژه» که در این ماده به کار رفته بر اساس بند «ج» ماده ۱۳، پرسنلی هستند که صلاحیت‌های یک پاسدار را دارا می‌باشند و پس از گذراندن آموزشهای مطروحه در قانون مزبور سازماندهی گردیده و متعهد می‌گردند تا به هنگام نیاز به طور تمام وقت در اختیار سپاه قرار گیرند.

ملاحظه می‌شود که ماده ۲۳ نمی‌تواند مبنایی برای ماده واحده پیشنهادی باشد، زیرا مفاد ماده ۲۳ مذکور به انعقاد قرارداد با بسیجی ویژه مربوط می‌شود. شرط آنکه کسی بتواند تحت عنوان بسیجی ویژه طرف قرارداد با سپاه شود این است که اولاً، به سن ۱۸ سال رسیده باشد. ثانیاً، تعهد نماید که به هنگام نیاز به طور تمام وقت در اختیار سپاه باشد. ثالثاً نکته دیگری که باید به آن توجه نمود این است که سپاه اختیار دارد با افراد به عنوان بسیجی ویژه قرارداد منعقد کند یا نکند. ملاک تنها نیاز سپاه است نه چیز دیگر. در مقابل در طرح حاضر هدف این است که به محصلان اجازه داده شود که به منظور پر کردن و پوشش ایام فراغت از تحصیل و تعطیلات تحصیلی، در صورتی که مایل باشند این اوقات را به جای خدمت دوره ضرورت در نیروی مقاومت بسیج طی کنند و تنها شرط این است که به سن ۱۶ سالگی رسیده باشند. واضح است که یک محصل در سن شانزده سالگی دارای شرایط یک پاسدار کامل نیست. به علاوه بر اساس طرح حاضر محصلان مزبور هیچ تعهدی نمی‌کنند که در هنگام ضرورت به صورت تمام وقت در اختیار بسیج و نیروهای مسلح باشند. بنابراین ملاحظه می‌شود که ماده ۳۲ قانون مقررات استخدامی سپاه دارای موضوع و هدف کاملاً متفاوتی از طرح حاضر است و نمی‌تواند مبنای آن باشد.

موضوع ماده ۶۴ قانون مقررات استخدامی سپاه نیز آموزش نظامی محصلان به منظور تحقق ارتش بیست میلیونی است، بدین بیان که:

«وزارت آموزش و پرورش موظف است با هماهنگی و نظارت سپاه، نسبت به اجرای آموزشهای تئوری و عملی نظامی در قالب دروس اجباری، در بین محصلین مقاطع مختلف تحصیلی، به منظور تحقق

ارتش بیست میلیونی، ایجاد علاقه و آمادگی دفاعی و حفظ تداوم آن در زمینه‌های دفاع نظامی، غیرنظامی و مقاومت محلی به ترتیب زیر اقدام نماید:

الف) در مقطع راهنمایی حداقل دو ساعت در هفته به صورت تئوری و یک روز در سال به صورت اردوی عملی.

ب) در مقطع متوسطه حداقل سه ساعت در هفته به صورت تئوری و سه روز در سال به صورت اردوهای عملی به نحوی که در پایان دوره متوسطه معادل آموزشهای مقدماتی نظام وظیفه را گذرانده باشند....»

ملاحظه می‌شود که بین مفاد این ماده با طرح حاضر نیز سنخیتی وجود ندارد، زیرا هدف این ماده تحقق ارتش بیست میلیون و در یک دید کلان آشنا ساختن آحاد ملت با فنون نظامی و دفاعی از دوران کودکی است و عنایتی به پر کردن اوقات فراغت یا کاهش هزینه‌ها در خصوص برنامه‌ریزی در مورد این اوقات و افزایش عمر مولد جامعه و ... ندارد.

همچنین ماده ۶۶- که آموزشهای بسیج را برای افرادی که قبل از گذراندن خدمت دوره ضرورت به تحصیلات عالی در حوزه و دانشگاهها پرداخته‌اند مورد حکم قرار داده- نیز اساساً با طرح حاضر سنخیتی ندارد و به لحاظ وضوح مطلب به همین مختصر بسنده می‌شود.

۲- به کار بردن عبارت «معافیت تحصیلی» برای محصلین در سن شانزده سالگی مناسب نیست

در صدر ماده واحده حاضر گفته شده است که: «... کلیه افرادی که به تحصیل اشتغال دارند و از معافیت تحصیلی در سربازی برخوردارند می‌توانند از سن ۱۶ سالگی تمام به بعد ... در بسیج خدمت نمایند.» به کار بردن عبارت «معافیت تحصیلی» درباره محصلین در سن ۱۶ سالگی مناسب نیست، زیرا می‌دانیم که طبق ماده (۲) قانون خدمت وظیفه عمومی مصوب ۱۳۶۳/۷/۲۹ «هر فرد ذکور ایرانی از اول فروردین ماه سالی که طی آن سال وارد سن ۱۹ سالگی می‌شود مشمول مقررات وظیفه عمومی خواهد بود». مفهوم ماده این است که قبل از این سن افراد ذکور اصلاً مشمول مقررات نظام وظیفه نیستند. اصطلاح «معافیت» در مورد افرادی به کار می‌رود که به سن تکلیف یعنی ۱۸ سال کامل رسیده‌اند، منتهی بنا به علت قانونی از خدمت معاف هستند. بدیهی است که افراد تا به سن ۱۹ سال نرسند وظیفه‌ای ندارند و لذا معافیت در مورد شانزده ساله‌ها مصداق پیدا نمی‌کند.

۳- برای نیروی مقاومت بسیج الزامی به پذیرش داوطلبین پیش‌بینی نشده است

در ماده واحده در خصوص نقش بسیج در جذب و آموزش داوطلبان چنین مقرر شده است که: «... نیروی مقاومت بسیج می‌تواند نسبت به جذب، سازماندهی، آموزش و به کارگیری آنان به تعداد لازم اقدام نماید....»

اگر قرار بر این است که طرح حاضر به تصویب رسیده و به اهداف مورد نظر نایل شود لازمه منطقی آن این است که نیروی مقاومت بسیج ملزم به پذیرش و آموزش داوطلبان گردد و الا اگر عده‌ای داوطلب با توجه به حقی که در این طرح برای آنها در نظر گرفته شده آماده برای امر مورد نظر باشند ولی، نیروی مقاومت بسیج آنها را نپذیرد و تحت آموزش و سازماندهی قرار ندهد، آیا اهداف طرح لوٹ نخواهد شد؟ واضح است که

یکی بنابراین پاسخ مثبت است. پس مناسبتر این است که برای نیروی مقاومت بسیج تکلیف ایجاد گردد.

۳- پیشنهاد

با عنایت به مباحث مطرح شده قبلی و با عنایت به اینکه اصل طرح در صورت رفع ایرادات مورد اشاره می تواند مفید باشد لذا پیشنهاد می شود که ماده واحده مزبور به صورت زیر اصلاح گردد:

«ماده واحده: کلیه افرادی که به تحصیل اشتغال دارند می توانند از سن ۱۶ سالگی تمام به بعد داوطلبانه قسمتی یا تمام مدت خدمت دوره ضرورت خود را در ایام فراغت و تعطیلات تحصیلی در بسیج خدمت نمایند.

نیروی مقاومت بسیج موظف است نسبت به جذب، سازماندهی، آموزش و به کارگیری آنان اقدام نماید.

آیین نامه اجرایی این قانون ظرف مدت دو ماه از سوی وزارتخانه های ذی ربط و با هماهنگی ستاد کل نیروهای مسلح جمهوری اسلامی ایران تهیه و به تصویب هیأت وزیران خواهد رسید.»